

welke in rijke verscheidenheid de aarde ontspruiten in Van Eyck's „Aanbidding van het Lam." Elke plant is afzonderlijk, liefdevol volgens haar aard geschilderd, al die verschillende plantjes op korten afstand van elkaar. Geen beeld echter van de bebloemde weide aanschouwen wij: de planten van God's schoone schepping zijn er vertegenwoordigd, evenals de kerken der Christenheid. Zijn al niet de planten symbolisch te duiden, — behalve de lelie en lisch bij de heilige maagden, — symbolisch is de idee van het geheel, en de aarde geen natuurlijke aarde, maar ideeële wereldgrond, omgeving van „de Bron des Levens." De aandacht is voor het afzonderlijk natuurbeeld en zijn schoone verscheidenheid. De idee geeft het saamvoegend verband.

Onder die afzonderlijkheden, de bloeiende plantjes bovenal. Aan deze bemerken wij de ontwakende natuurliefde van de vijftiende eeuw. Want niet alleen Van Eyck, maar alle schilders die na hem komen richten hun liefdevolle aandacht op de bloem, de plantjes, de veldbloemen vooral en elk toont weer andere voorkeur *). Zoo ziet men ze verspreid over het terrein (Memling) of ontspruitend op den voorgrond, dikwijls zonder verband met den bodem: op rotsgrond, ja zelfs in de hoeken van een kerkportaal (R. v. d. Weyden) of meer organisch op een afzonderlijk perkachtig grasgrondje (Dirk Bouts), tot Van der Goes ze in natuurlijken samenhang met de aarde en andere planten in zijn Paradijsstuin (De Zondeval) toonde, Van der Goes, die ook in zijn meest bekend schilderij: „De Geboorte" (te Florence) bleek te zijn een beganer van nieuwe wegen.

Hoezeer dit laatste schilderij — vervaardigd voor de familie Portinari te Florence — invloed had op den Florentijnsche schilder Ghirlandajo blijkt overtuigend in diens „Geboorte", behalve door de op voorbeeld van v. d. Goes daarin aangebrachte herderfiguren — ook uit de bloemen op den voorgrond, de Iris en Akelei — welke hij van v. d. Goes moet hebben afgekeken.

Was de aandacht voor de afzonderlijke bloem, (evenals voor alle bijzondere verschijningsvormen) bij den Nederlander meer ontwikkeld — ook de Italiaan der 15e eeuw toont zijn bloemenliefde in de schilderkunst: Fra Angelico's engelen reien er tusschen de bloemen, Fra Filippo Lippi doet aan den rotsigen bodem in het woud bloemen ontspruiten op den bodem waar het Christuskindje ligt. Botticelli plaatst de Madonna in een tuin achter rozenhaag of Jasmijnen tusschen vazen met rozen en leliën, omgeven door een hofstaat met rozenkransen in het haar. En, waar Botticelli Poliziano's mythologische poëzie in beeld vertolkte, in „De Lente" en „De Geboorte van Venus," kleedt hij de Lente in bloemengewaad, laat haar, het hoofd bekranst, de aarde met bloemen bestrooien, zoodat geheel de grond er

*) A. E. C. van der Looy van der Leeuw: Bijdrage tot de gesch. v. h. natuurgevoel in de middeleeuwen.